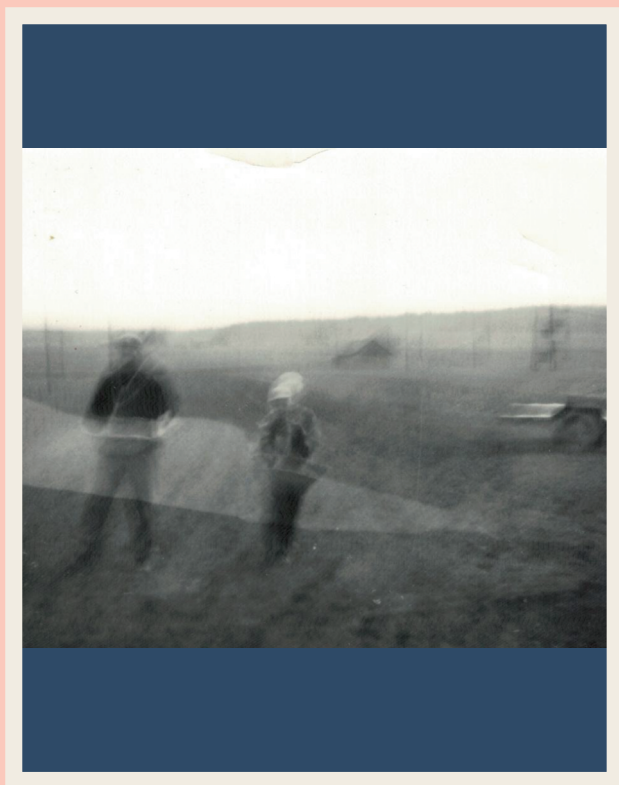

TERÄVÄT HOUSUT JA ISOJA KONEITA

Esa Ojala

TERÄVÄT HOUSUT JA ISOJA KONEITA

Esa Ojala

TERÄVÄT HOUSUT JA ISOJA KONEITA

Tarinoita lapsuudesta

© 2022 Esa Ojala

Kansi: Tarinoiden keskeisimmät hahmot peltotöissä. Kuva on tärähtynyt, samoin teksti joissakin kohdissa.

Sisuksen taitto: Itse

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-4527-4

TÄYTYY VÄHÄN SELITTÄÄ ENSIN

Tarinat perustuvat todellisiin tapahtumiin jopa sängen yksityiskohtaisesti ja niissä esiintyvät henkilöt ovat todellisia, mutta nimet on tietoisesti jätetty mainitsematta. Muutama fiktiivinen, tositahtumiin liitetty kuvaus on sinne joukkoon kertojan toimesta putkahtanut. Mutta arvatkaapa mitä ne ovat? Näkökulma on pienen pojan silmien korkeudella, noin metri, miten hän maailman näkee, kokee, tuntee, oppii uusia asioita ja mitä näkemästään ajattelee sekä varsinkin, kuinka mielikuvitus tuota kuvaa täydentää. Lisäksi pojan arvot ja asenteet maalailevat näkymiä hänen mielensä mukaisiksi. Tässä ei olla ulkopuolisen tarkkailijan silmien verkkokalvoilla, vaan pienen pojan pään sisällä mielikuvituksen tajuntaa laajentaessa. Ei siis valokuvamaista dokumentointia, vaan silmien aivoihin piirtämää näkymää pienessä päässä mielikuvituksen ja vielä kehittyvän ymmärryksen luodessa havainnoille erilaisia merkityksiä ja syy-seurausyhteyksiä, jotka piirtävät kuvaa moniulotteisemman käsityksen ympäröivästä maailmasta. Kertoja ei pyri dokumentoimaan asioita täysin tapahtumien kulun mukaisesti, vaan tuon pienen pojan ymmärryksen kautta sortuen usein jargonmaiseen kapulakieleen pyrkien näin viittaamaan menneisiin tai tuleviin tapahtumiin luullessaan sen olevan jotenkin merkityksellistä tai jopa hauskaa. Tarinat ajoittuvat hevosvetokauden loppuvaiheisiin traktoreiden tullessa korvaamaan niitä. Aikaan, jolloin neliömuoto oli jo antanut periksi kuusikulmaisille muttereille ja pulttien kannoille. Kuvituksessa elettiin vielä vahvasti mustavalkokautta, mutta tarinoiden kuvat ovat vahvasti jälkiväritettyjä. Kertoja pahoittelee pensselin liiallista leveyttä useisiin kohtiin ja väripaletin epärealistisen kirkkaita sävyjä. Tässä on pyritty ottamaan ennakkkoa haalistumista vastaan.

VUORLAMMELLA

Puolitoista -kerroksinen talo seisoo mäen harjalla. Tilan nimi on Rantala, mutta sitä kutsutaan omistavan perheen sukunimen mukaisesti Vuorlammeksi. Tilan isäntä oli muuttanut sukunimensä suomenkieliseksi Saaramaalla asuessaan itselleen mieluisan kalapaikan mukaan. Tila on lohkaistu isännän vaimon kotitilasta, Aromäestä, jonka peltoja oli paljon eri puolilla kylää. Talosta itään rinne viettää kumpuillen alaspäin kohdaten pienen, runsaasti polveilevan joen. Sen nimi on Pekki ja se on saanut vierelleen talon kohdalle maamerkiksi vanhan, korkean kuusen, jonka pituuskasvu on jo päättynyt eikä runkokaan enää juurikaan kerää paksuutta itseensä. Ainoa kasvu tapahtuu nyt enää oksistossa. Kuusen vierellä on lähde, joka tuottaa runsaasti hyvälaatuista vettä talon kaikkiin tarpeisiin ja ylimääräinen vesi juoksutetaan maidon jäähdytysaltaan kautta Pekkiin. Maatilan pihapiirin rakennukset ja kasvi-istutukset muodostavat suojaavan kehän, jonka yhdellä reunalla on asuinrakennus, toisella navetta eli läävä ja siihen yhdistetty puimala. Navetan ja puimalan väliin sijoittuvat liiteri, talli ja kanala sekä liiterin alapuolelle rakennettu perunakellari. Läävän vastakaisella puolella on lautarakenteinen aitta- halkokatosrakennus sekä niiden jatkona pari riviä nuorempia omenapuita sekä viinimarjapensaita. Rakennuksessa on siis toisessa päässä halkokatos ja sen vieressä jyvääitta, jauhoaitta ja vaateaitta.

Talon vastapäätä piha-alueen jatkeena on viiden jo isomman omenapuuden rivistö. Sorapintainen ajotie kulkee pihaan tämän omenapuuryhmän ja navetan välistä suuntautuen suoraan sisään-tuloverannan portaikolle. Vähemmän käytetty nurmipintainen tieaukko vie pihalta omenapuuryhmien välistä tulotien suuntaisesti pois päin. Omenapuuden takana on eräänlainen talouspiha, jonka jälkeen tie kaartuu oikealle vieden noin puolen kilometrin päässä kulkevalle maantielle. Tuon mutkan kohdalla, tien toisella puolella pyöreä, maahan upotettu juuresvarasto, lanttukoppi. Sitä suojaa pyöreä, lautarakenteinen suojakatos kartiomaisella pärekatolla ja se jää tuon vanhemman omenapuurivin linjalle.

Talon ja aittarakennuksen kulmauksessa on vanha, jo käytöstä poistunut kaivo ja sen päällä harjamallinen, lautarakenteinen suo-
jakatos. Pihalla, talon pohjoispäädyssä kasvaa kaksi valtavaa koi-
vua joissa kottaraiset ja monet muut pienemmät linnut pitävät kon-
serttiaan lähes koko kesän. Talon Pekin puoleista rinnettä on pen-
gerretty ja sen reunalle on istutettu pihasyreenipensasaita. Pens-
asaidan alapuolella on mansikkamaa, muutama rivi herukkapen-
saita ja pari vanhaa omenapuuta, jotka tekevät erikoisen pieniä
omenoita. Talosta etelään avautuu laaja peltoaukea, jossa etum-
maisena ovat talon omat pellot ja niiden keskivaiheilla, peltolohkon
reunaa pitkin kulkevan kärrytien varrella on iso, harmaantunut hei-
nälato. Tälläkin suunnalla piha-aluetta suojaavat pensasaita ja
muiden istutusten ryhmät. Länsipuolella on naapuritalo ja pohjois-
puolella toisen naapurin vanha, hoitamaton kuusi-aita sen tonttia
rajaamassa. Sauna on rakennettu navetan yhteyteen ja kaksirei-
käinen ulkokäymälä sijaitsee navetan takana, lantalan yhteydes-
sä, suorakaiteen muotoisen rakennukseen rungon sisään istutet-
tuina. Olisiko rakennusmääräykset edellyttäneet tietyn asukas-
määrän ylittäessä tuota käymäläkapasiteetin tuplaamista?

Sisäänkäynti taloon tapahtuu verannan kautta eteiseen, josta kul-
jetaan ovien kautta keittiöön, tupaan ja kellariin. Vintin rappuset
kääntyvät puolelta välissä ja niihin kulku on avoinna. Kellariin
johtavat portaat on lomitettu vintin rappusten alle. Eteinen, portai-
kot ja vintti ovat kylmiä tiloja, joihin talvisaikaan vievät ovet pide-
tään kiinni. Keittiöstä ja tuvasta avautuu ovi alakerran makuuhuo-
neeseen. Vintin molemmilla sivuilla on matalat ullakkovarastot ja
sen perällä oleva ovi aukeaa pieneen makuuhuoneeseen. Asuinti-
lat muodostuvat siis kahdesta makuuhuoneesta ja olohuoneesta
eli nykytermein kolmiosta ja siinä asuu kaikkiaan kahdeksan ih-
mistä saniteettitilojen sijaitessa ulkorakennuksessa. Keittiöön tu-
lee paineella kylmä vesi ja kaatoaltaasta viemäriputki johtaa sen
ulos. Talon ainoa sähköpistorasia on keittiössä ja siihen on kytket-
ty radio, joka lähettää Yleisradion Yleisohjelmaa aina koko päivän.

Alakerran makuuhuoneessa asuu kuusissa kymmenissä oleva, talon omistava pariskunta, mamma ja vaari. He ovat siis jo hyvin vanhoja ihmisiä ja se näkyy heidän olemuksessaan hyvin klassisina vanhuksen piirteinä. Varsinkin mamman ulkomuoto on kuin minkä tahansa lastenkirjan mummokuvasta. Ulkoneva alaleuka ja kohollaan olevat poskipääät sekä hiusnuttura takaraivollaan odottaisivat idyllin täydentämiseksi pyöreitä silmälaseja. Mutta hänellä ne ovat kuitenkin tuolle ajalle tyypilliset yläkulmistaan kulmikkaat alareuna ollessa pyöreämpi. Vaarin tunnusomaisin piirre ovat otsan syvät juonteet, potkukelkan jäljet, tukevasankaiset silmälasit ja tuuhea, jakauksella toiselle sivulle kammattu, tumma tukka. Kasvon piirteet ovat hieman kulmikkaat. Olemuksensa puolesta hän vaikuttaisi enemmänkin virkamieheltä kuin leppoisaalta maanviljelijältä. Tuvan hetekassa nukkuvat lisäksi omistajaperheen kaksi aikuistumisen kynnyksellä olevaa tytärtä. He tosin opiskelevat tai ovat ajoittain työssä asuen aina välillä muualla palaten usein juhlapyhiksi ja lomien ajaksi vielä kotiinsa.

Yläkerran huonetta käyttää talon vanhin tytär perheineen. Siihen kuuluu kaksi lasta, tyttö ja poika sekä tietenkin hänen miehensä, talon vävy ja lasten isä. Mies käy töissä meijerissä autellen maatilalla töissä sen minkä töiltään ehtii. Äiti osallistuu enemmän tilan töihin navetalla ja pelloilla sekä tietenkin kotitaloustöihin. Samoin pojan tädit auttelevat maa- ja kotitaloustöissä aina kotona asuessaan. Lapsilla on siis aina joku turvallinen ja tuttu aikuinen huolehtimassa heistä. Poika suorastaan ikävöi tätejään heidän ollessa poissa kotoaan. Erään joulun alla lapset olivat saaneet joulukalenterit. Tämä oli harvinainen ylellisyys, josta ei tullut vakituista tapaa. Innokkaasti lapset availivat aamuisin luukkujaan ja yhtenä aamuna pojan kalenterin luukusta paljastui juna. Äiti totesi tämän merkitsevän sitä, että kummitäti on kohta tulossa kotiin. Tämä oli pojalle erittäin mieluisa tieto ja ehdottomasti sen joulukalenterin paras luukku.

Poika oli luonteeltaan pahalle päälle sattuessaan hyvinkin kovapäinen kiukutellessaan ja monesti tämä kiivas luonteen piirre johti

vakaviin selkkauksiin sellaisten lähipiirin ihmisten kanssa, joille voi ja uskalsi sanoa vastaan. Oli hänellä ilmeisesti valoisiakin piirteitä, sillä hän koki kaikkien tuntemiensa ihmisten pitävän hänestä ja monesti hän suorastaan tunsikin olevansa jollakin myönteisellä tavalla erityinen. Tämä voi johtua siitäkin, että hän oli tässä perheyhteisössä ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa poika. Hänelle muodostui käsitys, että käyttäytymällä hyvin, hänestä kyllä pidettäisiin. Mutta aina ei vaan pystynyt, koska asiat vaativat toisin ja muut ovat täysin väärässä. Vasta paljon, paljon myöhemmin hän oppi argumentoimaan omat näkemyksensä riittävän ymmärrettävästi, että lähipiiri lopultakin ymmärtäisi olevansa väärässä. Se vaatii paljon itsehillintää kiivaalta luonteelta.

TOTTA VAI UNTA

Lokakuinen sumu leijuu isolla peltoaukiolla värjäten näkymän vaalean harmaaksi. Maisemaa halkova Pekki kiemurtelee tiluksia ja kaiken häipyen utuisen kosteuden verhoamaan maisemaan. Kymenlaaksolaista, kohtuullisen tasaista peltomaisemaa reunustavat metsät ja siellä täällä ikkunoista vaimeasti pilkkistävät kellertävät valot paljastavat maatalojen sijainnin. Iltapäivän hämäryys ei vielä ole laskeutunut, mutta rakennusten sisällä toimimiseen tarvitaan jo lisävalaistusta. Syksyn tuoksuihin sekoittuvat multaisen maan ja jo valtaosaltaan lakastumisvaiheessa olevien kasvien tuoksut. Maatilojen pihapiirissä hajujen maailmaan liittyvät navetoista tai niin kuin sielläpäin sanottiin, läävistä tulevat lannan eli paikallisesti sonnan ja rehujen monet vivahteikkaat aromit. Erityisesti omenoiden tuoksut, vaikka kesäomenoiden aika onkin jo ohi, on niitä vielä joitakin puissa ja maassa. Talviomenoita on sen sijaan vielä runsaasti puissa.

Muutaman vuoden ikäinen poika kuljeskelee maatilan piha-alueella ja tutkii hänelle niin tuttuja paikkoja. Navetalta kuului jo alkavien ilta-askareiden ääniä lehmien ruokintaa, syöttämiseen ja käsipelissä tapahtuvaan sonnan luontiin liittyen. Äiti ja vaari ovat siellä

töissä. Omenapuiden alla poika tutkii maahan pudonneiden omenoiden syömäkelpoisuutta ja toteaa kesäomenoiden olevan jo lähes mätää ja talviomenoiden hän tietää olevan liian kirpeitä. Itsekseen pihalla kuljeskellen hän on viettänyt paljon aikaa ja tutkinut ympäristöä. Syksyn mittaan paljon on omenia kulkenut pojan ruuansulatuksen läpi aiheuttaen joskus kivuliaitakin vatsanväänneitä turhan raakoja omenoita valitessaan maasta syötäväkseen. Sellainen on ahneen osa tässä maailmassa.

Hän on paljon mukana maatilalla eri töissä ja on sitä kautta oppinut tuntemaan tilusten rajat ja pahimmat vaaranpaikat. Tällaisessa elämänpiirissä kehittyä jo hyvin varhain ymmärrys missä saa olla ja mitä saa tehdä. Niinpä tuohon aikaan maatalojen lapset hyvin omatoimisesti touhuilivat kaikenlaista. Eihän he tietenkään mitään pulmusia olleet, mutta osasivat välttää pahimmat vaaranpaikat. Poika tunsikin pihapiiriin lisäksi kotipellot ja lähimetsän aina maantielle saakka. Lisäksi hän tiesi reilun kilometrin päässä pelto- ja metsäpalstan sekä useamman kilometrin päässä sijaitsevan suoalueen kuuluvan tiluksiin. Vaikkei kaikkia yksityiskohtia vielä muistaisikaan, tulevat ne tuttuina ilmestyksinä kulkijaansa vastaan ja silloin tietää, missä kulkee.

Nyt hän muistelee mieleensä painunutta kuvaa kesäiseltä heinäpellolta, häntä niin kovasti kiinnostavaa ja ihmeellistä näkymää. Hän muisteli sen olevan takapellolla, jossakin siellä sarkojen keskellä. Pihalta katsomalla hän ei sitä kuitenkaan nähnyt ja heräsikin epäily, että oliko se vain ollutkin unta. Asia rupesi vaivaamaan pienen pojan mieltä niin, että hän päättikin käydä tarkistamassa, oliko muistikuva todellinen vai vain unta. Reippain askelin tutkimusmatkailija kulki talon ja läävän välistä kohti laidunnuttua sarkaa, joka suuntasi matkaa kohteeseen. Lehmien kulkema, hieman kiemurteleva polku on sorkkien kuluttamana ja sateiden pehmittämänä melkoista multapuuroa. Niinpä poika kulki nurmen peittämällä laiturilla väistellen vastaan tulevia lehmänläjiä, joista valtaosa oli jo melko kuivuneita ja jotkut olivat saaneet muistomerkikseen rehevän heinätuksun, joka ei ollut lehmille maittanut.

Teksti on luotu joulukussa 2021 ja tammikussa 2022 ja se koostuu tarinoista, joita pieni poika on kokenut lapsuudessaan asuessaan pienellä maatilalla pienellä kylällä. Ajankohta on 1950 -luvun aivan lopulta 1960-luvun puoliväliin saakka eli pääasiassa ennen pojan kouluikää. Kuvaukset ovat paikoin kovinkin yksityiskohtaisia ja ne piirtävät kuvaa maailmasta jota ei enää ole. Aiheina ovat maatilatyöt, urheilu, leikit ja muut pientä poikaa kiinnostavat asiat. Tarinat ovat pääosin todellisia, mutta muisti ja mielikuvitus ovat kuvitusta monipuolistaneet. Joitakin fiktiivisiä lisäyksiä tarinoihin tuotu huumoria unohtamatta. Näkökulma on pienen pojan, jonka arvot ja asenteet on pyritty tuomaan hänen silloista maailmankuvaa peilaavina.

BoD

9 789528 045274